

Latvijas valsts stratēģija 2021–2026

Direktoru padome apstiprinājusi 2021. gada 15. septembrī

European Bank
for Reconstruction and Development

ERAB nodrošina dokumenta oriģinālā teksta tulkojumu tikai lasītāja ērtībām. Lai arī ERAB ir veltījusi pienācīgas pūles, lai nodrošinātu autentisku tulkojumu, ERAB negarantē un neaplicina tulkojuma pareizību. Lasītājs pats uzņemas atbildību, paļaujoties uz šādu tulkojumu. Nekādā gadījumā ERAB, tās darbinieki vai aģenti neuzņemas atbildību lasītāja vai kāda cita priekšā par jebkādam tulkojuma satura neprecizitātēm, kļūdām, izlaidumiem, dzēsumiem, nepilnībām un/vai izmaiņām, neatkarīgi no to iemesla, vai par jebkādiem zaudējumiem, kas radušies iepriekš minēto neatbilstību rezultātā. Ja pastāv pretrunas starp oriģinālo tekstu angļu valodā un tā tulkojumu, noteicošais ir teksts angļu valodā.

Satura rādītājs		Galveno terminu skaidrojums			
Darbības rādītāju kopsavilkums	3	IUI	Ilgadējās uzņēmējdarbības investīcijas		
Latvija – ERAB aktuāla informācija	4	CEB	Centrālā Eiropa un Baltijas valstis	SEA	Starptautiskā Enerģētikas aģentūra
I. Iepriekšējās iesaistīšanās ieviešana (2016–2020)	5	CAE	Centrālā un Austrumeiropa	SFI	Starptautiskā finanšu institūcija
<i>Galvenie pārejas rezultāti, kas sasniegti iepriekšējās iesaistīšanās laikā</i>	5	KFDAPP	Korporatīvo finanšu datu analīze un Pētniecības programma	SDO	Starptautiskā Darba organizācija
<i>Ieviešanas izaicinājumi un galvenās gūtās mācības</i>	7	ASJ	Apvienotais siltums un jauda	SPP	Sākotnējais publiskais piedāvājums
II. Ekonomiskais konteksts	8	KTAF	Kapitāla tirgus attīstības paātrināšanas fonds	IT	Informācijas tehnoloģija
<i>Makroekonomiskais konteksts un stratēģijas perioda perspektīva</i>	8	DaVa	Darbības valstis	R&P	Ražošana & pakalpojumi
<i>Galvenie pārejas perioda izaicinājumi</i>	9	PCI	Patēriņa cenu indekss	SM	Saprašanās memorands
III. Valdības prioritātes un ieinteresēto personu iesaistīšana	11	V&S	Vides un sociālie jautājumi	NNI	Nacionāli noteiktie ieguldījumi
IV. ERAB Latvijas valsts stratēģijas prioritāšu definēšana	12	EK	Eiropas Komisija	NEKP	Nacionālie enerģētikas un klimata plāni
V. Darbību un rezultātu ietvars	13	EE	Energoefektivitāte	ZIB	Ziemeļu Investīciju banka
VI. Starptautisko partneru savstarpējās papildināmības kartēšana ERAB biznesa jomās	15	EIB	Eiropas Investīciju banka	INA	Ieņēmumus nenesoši aizdevumi
VII. Īstenošanas riski un ietekme uz vidi un sabiedrību	16	EIF	Eiropas Investīciju fonds	OAP	Oficiālā attīstības palīdzība
VIII. Ziedotāju līdzfinansējuma novērtējums	17	EPUZ	Enerģijas pakalpojumu uzņēmums	ESAO	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija
1. pielikums. Politiskais novērtējums	19	IVSN	Pārskats par ietekmi uz vidi un sabiedrību	EDSO	Eiropas Drošības un sadarbības organizācija
Atruna	21	SPI	Sagaidāmā pārejas ietekme	PKF	Privātā kapitāla fonds
		ETS	Emisijas kvotu tirdzniecības sistēma	PPP	Privātā un publiskā partnerība
		ES	Eiropas Savienība	PSS	Pirktspējas standarti
		ĀTI	Ārvalstu tiešās investīcijas	VP	Veiktspējas prasības
		FI	Finanšu iestāde	PPI	Portfeļa pārejas ietekme
		FI	Finanšu iestādes	P&A	Pētniecība un attīstība
		IKP	Iekšzemes kopprodukts	AE	Atjaunojamā enerģija
		ZEFM	Zaļās ekonomikas finansēšanas mehānisms	ANM	Atvēršanās un noturības mehānisms
		ZEP	Zaļās ekonomikas pāreja	RDM	Riska dalīšanas mehānisms
		SG	Siltumnīcefekta gāze	MVU	Mazie un vidējie uzņēmumi
		GVK	Globālās vērtību ķēdes	VU	Valsts uzņēmums
		HEP	Hidroenerģijas plāns	SePP	Sekundārais publiskais piedāvājums
		CR	Cilvēkresursi	TS	Tehniskā sadarbība
		RTL	Rūpniecība, tirdzniecība un lauksaimniecības uzņēmējdarbība	KPEP	Kopējā primārās enerģijas piegāde
		IKT	Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas	RK	Riska kapitāls
				PAR	Pasaules attīstības rādītāji
				PEF	Pasaules Ekonomikas forums

Kopš iepriekšējās valsts stratēģijas pieņemšanas Latvijas Republikas apņemšanās un principu piemērošana, kas izklāstīta Līguma par bankas dibināšanu 1. pantā, ir turpinājusies. Pastāv konstitucionālā un tiesiskā sistēma plurālistiskai parlamentārai demokrātijai. Varu nošķiršana, kontrole un līdzsvars politiskajā sistēmā, kā arī cilvēktiesību un pamatbrīvību garantijas lielā mērā atbilst starptautiskajiem un Eiropas standartiem. Plašsaziņas līdzekļi ir plurālistiski un konkurētspējīgi, un pilsoniskā sabiedrība darbojas neatkarīgi. Vēlēšanas notiek brīvi, saskaņā ar EDSO noteikto, un tās atbilst starptautiskajiem standartiem. Latvija ir Eiropas Savienības dalībvalsts kopš 2004. gada.

Latvijai, kas atrodas starp Baltijas kaimiņiem, gūstot labumu no dalības ES un ciešiem ekonomiskajiem sakariem ar Ziemeļvalstu kaimiņiem, pēdējās desmitgades laikā ir bijusi pieaugoša iedzīvotāju labklājība un konverģence attiecībā pret ES vidējo līmeni. Tomēr jāpaveic vairāk, lai pabeigtu pāreju uz zināšanās balstītu ekonomiku un pilnībā integrētu valsti kopā ar kaimiņiem Baltijas valstīs, pārvarot neliela (kaut arī atvērta) vietējā tirgus ierobežojumus. Pārejas nepilnības ir īpaši aktuālas konkurētspējas (ar zemu uzņēmumu spēju ieviest jauninājumus un izmantot tehnoloģijas, lai uzlabotu valsts dalību GVK), noturības (kapitāla tirgus joprojām ir neliels) un zaļajā (videi draudzīgajā) (ar augstu enerģijas intensitāti un nepieciešamību pāriet uz atjaunojamiem enerģijas avotiem, izņemot hidroenerģiju) jomā.

Pandēmija būtiski ietekmēja ekonomiku, tādējādi uz laiku palielinot ERAB papildināmību, lai stratēģijas perioda pirmajā daļā sniegtu atbalstu atjaunošanai. Ņemot vērā spēcīgo politikas reakciju un ievērojamo ES finansējumu, kas sagaidāms saskaņā ar ANM un DFI, stratēģija tiks pārskatīta kā daļa no paplašinātā Valsts stratēģijas īstenošanas pārskata 2023. gadā, kurā tiks izmantota informācija no tirgus līmeņa papildināmības analīzes un kurā tiks izvērtēts, vai mērķis panākt atveseļošanos pēc Covid-19 ir sasniegts. Šādas pārskatīšanas rezultātā un valstij virzoties uz ilgtspējīgu atveseļošanos, Bankas mērķi atlikušajā stratēģijas periodā tiks pēc vajadzības pielāgoti, lai koncentrētos uz galvenajām stratēģiskajām nozarēm un produktiem, kur ir acīmredzama Bankas papildināmība un pārejas nepilnības ir acīmredzamas un būtiskas. Saskaņā ar ERAB darbības valsts statusa pārtraukšanas politiku, Latvija norādīs valsts iecerēto turpmāko ceļu un ticamu darbības valsts statusa pārtraukšanas tempu attiecīgajā laikā.

Latvija ir konsekventi saņēmusi ES struktūrfondu finansējumu, un ekonomika gūs vēl lielāku labumu no gaidāmā ES stimula; ERAB ir labā pozīcijā, lai turpinātu koncentrēties uz jomām, kur tā joprojām ir papildinoša un var dot lielu pārejas ietekmi, tostarp pastāvīgu atbalstu videi draudzīgai pārejai, lai sasniegtu valsts Nacionāli noteiktos ieguldījumus. Turklāt Banka turpinās stimulēt Baltijas mēroga kapitāla tirgus attīstību un integrāciju, palielinās valsts investoru bāzi, veicinot jaunus un videi draudzīgus-instrumentus, kā arī sekmēs inovācijas un digitalizāciju, lai uzlabotu valsts konkurētspēju; attiecīgā gadījumā piesaistot *InvestEU* garantijas. Visā laikā Banka veicinās reģionālās investīcijas un reģionālo zināšanu nodošanu Baltijas valstīs.

Banka īsteno šādas stratēģiskās prioritātes Latvijā 2021.–2026. gadā:

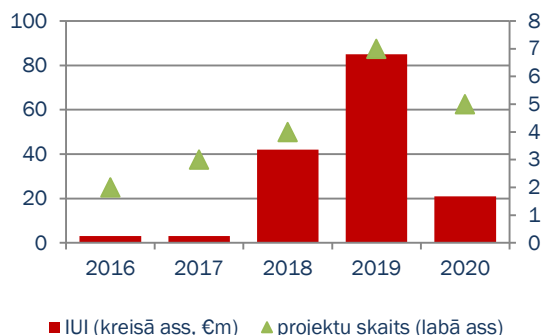
- i. *Atbalstīs Latvijas pāreju uz zaļo ekonomiku; un*
- ii. *Veicināt Latvijas uz zināšanām balstītu ekonomiku, izmantojot daudzveidīgākus privātā finansējuma avotus.*

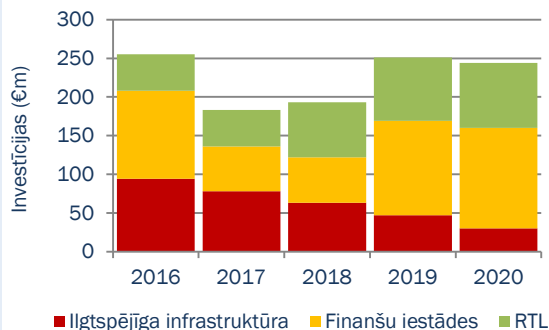
ERAB investīciju aktivitātes Latvijā (2020. gada beigās)

Portfelis	€243m	Aktīvie projekti	35
Pašu kapitāla akcijas	46%	Pamatdarbības aktīvi	€205m
Privātā sektora daļa ¹	92%	Neto kumulatīvās investīcijas	€777m

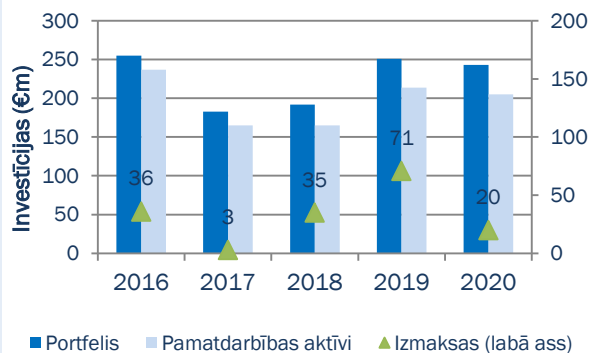
IUI un darbības

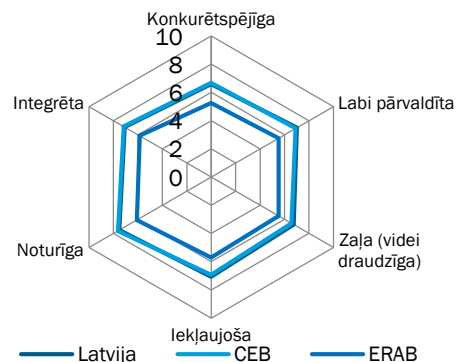
Portfeja sastāvs

Portfeja dinamika

Pārejas nepilnības ²

Valsts konteksta skaitļi

	Valsts	Salīdzinātāji
Iedzīvotāju skaits (miljoni) ³ (2019)	1,913	Lietuva (2,8), Igaunija (1,3)
IKP uz vienu iedzīvotāju (Pirktpējas paritāte, ASV dolāri) ³ (2019)	32 191	Lietuva (38 502), Igaunija (38 915)
Globālās konkurētspējas indekss (PEF) (2019) (no 140 ekonomikām)	41	Lietuva (39), Igaunija (31)
Bezdarbs (% SDO aplēse) ⁴ (2019)	6,5	Lietuva (6,5), Igaunija (4,6)
Jauniešu bezdarbs (% SDO aplēse) ⁴ (2019) to jauniešu īpatsvars, kuri nav nodarbināti, neizglītojas vai nav apmācībā (NNA)	7,9	Lietuva (8,7), Igaunija (6,9)
Sieviešu līdzdalība darbaspēkā (% SDO aplēse) ⁴ (2019)	55,8	Lietuva (57,3), Igaunija (57,6)
Enerģijas intensitāte (KPEP/IKP) ⁵ (2016)	0,16	Lietuva (0,17), Igaunija (0,24)
Emisijas intensitāte/IKP (kgCO ₂ /10'\$) ⁵ (2018)	0,2	Lietuva (0,2), Igaunija (0,6)

1. Kumulatīvās bankas investīcijas: 5 gadu slīdošā bāze portfelim.

2. Cf. ERAB pārejas 2020. gada ziņojums. 3. Pasaules bankas PAR. 4. Starptautiskā Darba organizācija (prognozes). 5. SEA Enerģētikas atlants.

1. Iepriekšējās stratēģijas ieviešana (2016–2020)

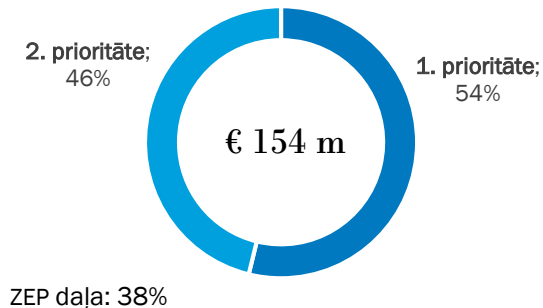

European Bank
for Reconstruction and Development

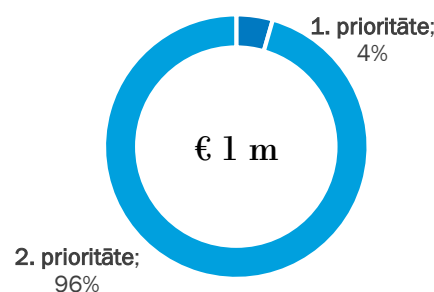
1.1. Galvenie pārejas rezultāti, kas sasniegti iepriekšējās valsts stratēģijas laikā

Stratēģiskā saskaņošana 2016–2020

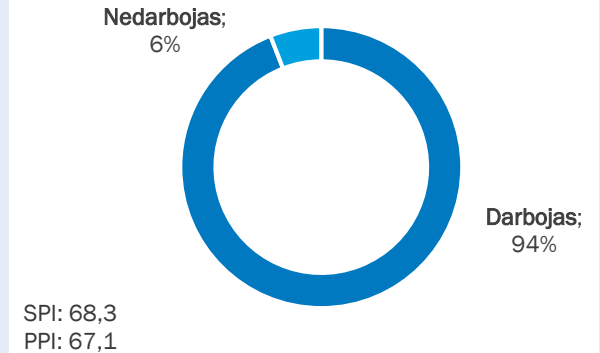
Ikgadējās uzņēmējdarbības investīcijas (IUI)

Tehniskā palīdzība un Investīciju dotācijas

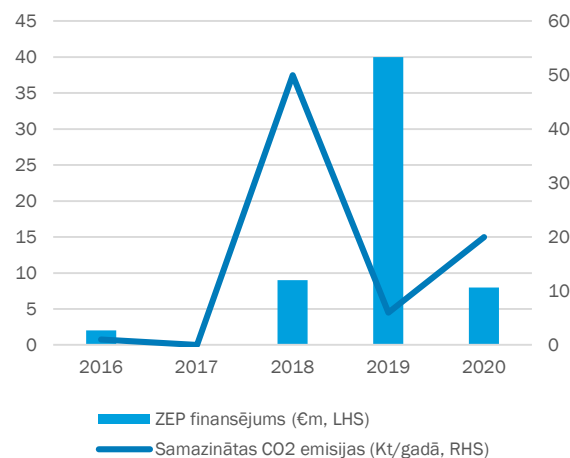

Pārejas ietekmes veikspēja*

1. prioritāte: Enerģētiskās drošības stiprināšana un energoefektivitātes uzlabošana.

Zaļās ekonomikas pāreja

Galvenie pārejas rezultāti

- Atbalstīta privāta dalība jaunās biomasas koģenerācijas stacijās, lai saražotu 55 000 MWh nulles oglekļa elektroenerģijas un ietaupītu 113 850 tonnas CO₂ gadā.
- Veicināta vides standartu uzlabošana klienta privātā sektora elektroenerģijas ražošanas uzņēmumā (*Graanul Invest Group*) saskaņā ar starptautiskās labākās prakses ISO 50001 sertifikātiem.
- Bankas klientu fonds *BaltCap Infra* fonds ir ieguldījis trīs biogāzes koģenerācijas stacijās.
- Parakstīts riska dalīšanas mehānisms, kas mērķēts uz AE un EE projektiem ar sadarbībā ar Citadele banka.
- Piešķirts 2 miljonu eiro aizdevums Latvijas Baltijas energoefektivitātes fondam (LABEEF), lai finansētu EPUZ, pamatojoties uz Energoefektivitātes līgumiem, kā rezultātā tika izvērsti politiskais dialogs un veiksmīgi nostiprināta EEL normatīvā bāze. Energoefektivitātes līgums, kas izstrādāts, izmantojot TS iesaistīšanos un konkursa procesus diviem EEL projektiem, ir veiksmīgi pabeigts.
- Veiktas investīcijas inovatīvā Baltijas lauksaimniecības uzņēmumā, ieņēmumi jāizlieto investīcijām energoefektivitātē – īpaši mērķtiecīgi samazinot mēslošanas līdzekļu/ķīmisko vielu daudzumu un veicinot ilgtspējīgu zemes izmantošanu.
- Veiktas investīcijas *EFTEN Baltics Sustainable Property Fund* 10,1 miljonu eiro apjomā, Baltijai kopumā 30,5 miljoni eiro. Tas ir pirmais zaļo īpašumu fonds Baltijas valstīs, kas ietver klimata programmu un vides aizsardzības mērķus kā neatņemamu uzņēmējdarbības koncepcijas sastāvdaļu.
- Pastiprināta sadarbība ar *Altum*, Latvijas attīstības FI un citiem tirgus dalībniekiem.

PUBLIC

* Pārejas ietekmes rādītāji atspoguļo to, cik liela iespējamība projektiem būs panākt pārejas efektu, kas no viņiem tiek sagaidīts parakstīšanas laikā. Aprēķināts, pamatojoties uz aktīvo nobriedušo (> 2 gadi) portfeli.

1. Iepriekšējās stratēģijas ieviešana (2016–2020)

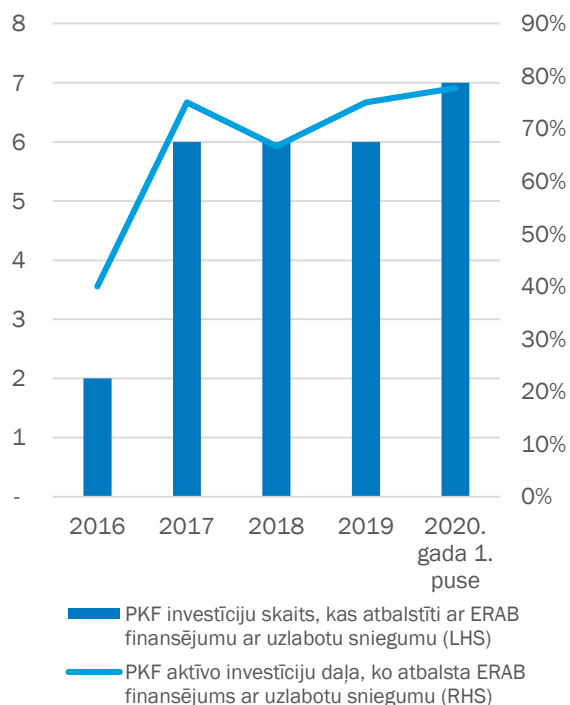

European Bank
for Reconstruction and Development

1.1. Galvenie pārejas rezultāti, kas sasniegti iepriekšējās valsts stratēģijas laikā

2. prioritāte: Privātā sektora konkurētspējas palielināšana

ERAB atbalstīja PKF sniegumu

Galvenie pārejas rezultāti

- Izsniegts aizdevums 50 miljonu eiro apmērā *UniCredit Leasing Latvia*, lai veicinātu konkurētspēju, palielinot finansējuma pieejamību privātajiem MVU.
- Parakstīta vienošanās par riska dalīšanas mehānismu ar Citadele banka.
- Veiktas investīcijas inovatīvā Baltijas lauksaimniecības uzņēmumā, kas darbojas visās trīs valstīs un veicina inovāciju, paplašinot pētniecības un attīstības darbības un piedāvājot novatoriskas lauksaimniecības izejvielas vietējiem lauksaimniekiem.
- Kapitāla investīcijas vietējā atkritumu apsaimniekošanas grupā, kas paredzēts, lai finansētu reģionā pirmās mehāniskās bioloģiskās attīrīšanas (MBA) rūpnīcas būvniecību saistībā ar jaunu ilgtermiņa atkritumu apsaimniekošanas līgumu, kas tika noslēgts pēc konkursa Rīgā.
- ERAB klientu fondi (*BaltCap PEF II* un *BPM Mezzanine Fund*) ieguldīja inovatīvos uzņēmumos, kuru darbība ir Centrāleiropā un Baltijā (attiecīgi *SMN*, *Uprent*, *Optometrijas Centrs*).
- Veiktas investīcijas 40 miljonu eiro apmērā reģionālā privātā kapitāla ieguldītājā *Resource Eastern European Equity Partners*.
- Iesaiste pirmajā Baltijas mēroga infrastruktūras fondā.
- Investīcijas piecos reģionālajos kapitāla fondos, kuru portfeļos ir investīcijas inovatīvos un uz eksportu orientētos uzņēmumos, tostarp 25 miljonu eiro investīcijas *BaltCap Private Equity Fund III*. Tas atbalsta spēcīgāka, ilgtspējīgāka privātā kapitāla sektora rašanos, nodrošinot kapitāla un kvazikapitāla finansējumu visos uzņēmuma attīstības posmos.
- Palīdzēts *Altum* atlasīt Privātā kapitāla/Riska kapitāla fondu pārvaldniekus ES struktūrfondu piešķiršanai.
- Nodrošināts Strukturālo reformu atbalsta dienesta finansējums kapitāla tirgus attīstībai, veicot plašu sadarbību ar iestādēm un ieinteresētajām personām. SM, kuru 2017. gadā parakstīja Baltijas finanšu ministri, atbalstot Baltijas mēroga kapitāla tirgus attīstību tādās jomās kā segtās obligācijas un MVU finansējums. ERAB nepārtraukti strādāja pie Baltijas mēroga kapitāla tirgus attīstības, ieskaitot vairākus parāda darījumus (*Maxima*, *Lietuvos Enerģija* un *Luminor*), kā arī pašu kapitālu.
- Turpināts darbs saskaņā ar Baltijas integrēto pieeju, kā rezultātā tika izveidota Baltijas Riska kapitāla asociācija.

1. Iepriekšējās stratēģijas ieviešana (2016–2020)

European Bank
for Reconstruction and Development

1.2. Ieviešanas izaicinājumi un galvenās gūtās mācības

Ieviešanas konteksts

Pēdējā valsts stratēģijas periodā Latvijas ekonomika ir turpinājusi ES konverģences gaitu, tomēr ar nelielu IKP un zemu produktivitātes pieaugumu, kas ir krietni zem CEB līdzgaitniekiem. Banku skandāls 2018. gada sākumā radīja nepieciešamību pēc steidzamas reformas un palielināja atbalstu jaunizveidotajām pusēm, kas darbojas pretkorupcijas platformā. Tomēr pēc Covid-19 valsts piedzīvoja nopietnu ekonomiskās aktivitātes kritumu, kas apsteidza kritumu Baltijas kaimiņos. Kopš darbības uzsākšanas 1992. gadā ERAB ir ieguldījis vairāk nekā 780 miljonus eiro 90 projektos Latvijā. Laikā no 2016. līdz 2020. gadam Banka arvien vairāk koncentrējas uz jomām, kur tā joprojām ir papildinoša, piemēram, energoapgādes drošība un efektivitāte, finanšu sektora pastiprināšana un eksporta nozares konkurētspējas uzlabošana.

Ieviešanas izaicinājumi

- No padomju laikiem mantotā hidroenerģētikas infrastruktūra mazināja steidzamību turpināt attīstīt atjaunojamo enerģiju enerģijas ražošanā.
- Ierobežots progress attiecībā uz valsts uzņēmumu SPP.
- Esošā dzīvojamā fonda energoefektivitātes uzlabošanas izaicinājumi.
- Lēns progress sadarbībā ar iepriekšējām Rīgas pilsētas varas iestādēm un pilsētām piederošajiem POE.
- Tikai viena pilsēta Latvijā iepriekš bija tiesīga piedalīties Zaļo pilsētu programmā (Rīga).
- MONEYVAL/FATF procesa radītā nenoteiktība banku sektorā ir samazinājusi investoru uzticību un aktivitātes ne tikai banku sektorā.

Galvenās mācības un turpmākā virzība

- Paaugstināta izpratne par hidroloģisko risku (t. i., pieaugoša nokrišņu daudzveidība klimata pārmaiņu rezultātā) ir radījusi izpratni par nepieciešamību izstrādāt alternatīvus atjaunojamus enerģijas avotus enerģijas ražošanai.
- Tehniskā atbalsta instrumentu finansētā un ERAB īstenotā TS reforma VU varētu radīt SPP iespējas un/vai palielināt privātā sektora līdzdalību.
- Spēcīga partnera nozīme, lai pārvaldītu racionalizētu finansēšanas un ieviešanas shēmu. Esošo dzīvojamo ēku energoefektivitātes uzlabojumu finansēšanas paplašināšana.
- Pēc 2020. gada vēlēšanām ERAB centīsies atkārtoti izveidot sadarbību ar jaunievēlēto Rīgas domi.
- Zaļo pilsētu programmas minimālā iedzīvotāju skaita samazināšana paver iespējas vairākām pilsētām.
- Latvijas iestādes rīkojās izlēmīgi, lai attīrītu banku sektoru, kas ir uzlabojis investoru uztveri. Turpināt atbalstīt Baltijas mēroga kapitāla tirgus attīstību, lai palielinātu Latvijas un Baltijas valstis kā investīciju galamērķa pievilcību.

2. Ekonomiskais konteksts

2.1. Makroekonomiskais konteksts un stratēģijas perioda perspektīva

European Bank
for Reconstruction and Development

Latvija – galvenie makroekonomiskie rādītāji

	2016	2017	2018	2019
IKP pieaugums (% gadu no gada)	2,4	3,3	4,0	2,1
PCI inflācija (% vidēji)	0,1	2,9	2,6	2,7
Valdības bilance (% no IKP)	0,2	-0,8	-0,8	-0,2
Tekošā konta bilance (% no IKP)	1,3	0,7	-0,3	-0,6
Neto ĀTI (% no IKP)	0,9	3,8	1,3	3,1
Ārējais parāds (% no IKP)	149,1	142,3	123,7	117,1
Bruto rezerves (% no IKP)	-	-	-	-
Vispārējais valdības kopējais parāds (% no IKP)	40,9	39,3	37,2	36,9
Bezdarbs (15–64, % no iedz.)	9,9	8,9	7,6	6,5
Nominālais IKP (miljardi eiro)	25,4	26,9	29,1	30,5

Latvijas IKP uz vienu iedzīvotāju ir vēl vairāk tuvinājies ES vidējam līmenim, taču lēnāk, salīdzinot ar Baltijas kaimiņvalstīm. 2019. gadā IKP uz vienu iedzīvotāju PSS sasniedza 69% no ES vidējā līmeņa, atpaliekot no visiem CEB līdzgaitniekiem, iezīmējot nelielu pieaugumu par 3%, salīdzinot ar 2016. gadu. Arī produktivitātes pieaugums ir bijis lēnāks nekā Baltijas līdzgaitniekiem.

IKP pieaugumu ir veicinājis patēriņš un investīcijas. IKP pieaugums iepriekšējā stratēģijas periodā bija vidēji 2,9%. Spēcīgs algu pieaugums, pateicoties darba tirgus pieprasījumam veicināja privāto patēriņu, kura vidējais ieguldījums IKP kopš 2016. gada bija 1,6%. Neskatoties uz straujo investīciju pieaugumu 2018. un 2017. gadā, neto eksports šajā periodā negatīvi ietekmēja IKP pieaugumu. Tas atspoguļo ekonomikas ierobežoto spēju iegūt eksporta tirgus daļas un tās paļaušanos uz mazāk attīstītām ražošanas nozarēm.

Latviju no Baltijas valstīm visvairāk skāra arī Covid-19 krīze. 2020. gada pirmajā pusē IKP salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu samazinājās par 4,9%. Pietiekama fiskālā telpa ir ļāvusi pienācīgi reaģēt uz krīzi, taču privātais patēriņš 2020. gada pirmajos trīs ceturkšņos joprojām bija neliels, samazinoties par 10,4%, salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu.

Īstermiņā perspektīvas joprojām ir neskaidras, savukārt turpmākajai konverģencei vidējā termiņā būs jārisina pārejas nepilnības. Augstā nenoteiktība turpinās kavēt ekonomikas atveseļošanos vismaz 2021. gada pirmajā pusē. Paredzams, ka budžeta deficīts 2021. gadā saglabāsies augsts, jo valdība turpinās stimulēt ekonomiku. Bezdarba pieaugums var ietekmēt arī privātā patēriņa atgūšanos. Šajā ziņā valsts atveseļošanās un noturības plāns būs galvenais, lai iegūtu papildu ES resursus valdības izdevumu atbalstam. Vidējā termiņā un ilgtermiņā esošo pārejas nepilnību novēršana, īpaši attiecībā uz privātā sektora konkurētspējas uzlabošanu, ļaus Latvijai tuvoties ES vidējam ienākumu līmenim un mazināt plaisas ar Baltijas kaimiņiem.

2. Ekonomiskais konteksts

2.2. Galvenie pārejas perioda izaicinājumi

European Bank
for Reconstruction and Development

Konkurētspējīgs (6,58/10)

- Privātā sektora konkurētspēja atpaliek no pārējām Baltijas valstīm. Kapitāla investīcijas ir bijušas gausas, jo ir vērojama zemāka integrācija ienākošajās GVĶ un ĀTI, kamēr apstrādes rūpniecībā dominē tradicionālās nozares. MVU veic mazāk inovāciju nekā Baltijas valstu līdzgaitnieki, kā arī digitalizācija notiek lēnāk. Inovāciju izdevumi ir vieni no zemākajiem ES.
- Rezultāti par ekonomiskās sarežģītības dimensiju atklāj, ka trīs Baltijas valstu sniegums ir nedaudz vājāks nekā reģionālajiem CEB līdzgaitniekiem. Latvijas eksportā galvenokārt dominē zemas sarežģītības pakāpes produkti (lauksaimniecības produkti un minerāli).
- Baltijas valstis demonstrē relatīvi ierobežotu valsts klātbūtni privātajā sektorā un īsteno liberālu ekonomisko politiku, lai gan lēnāku privatizācijas centienu dēļ Latvijā ir jūtama lielāka valsts ietekme ekonomikā.

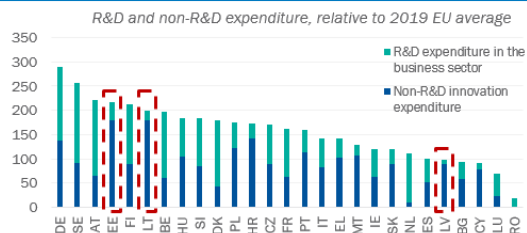
Labi pārvaldīts (Latvija: 7/10)

- Korporatīvajā līmenī Latvija īpaši augstu novērtē valdes struktūru un darbību, kā arī akcionāru tiesības. Nacionālajā līmenī Latvija daudzās jomās, ieskaitot tiesiskumu, valdības efektivitāti un plašsaziņas līdzekļu brīvību, iegūst rādītājus virs reģiona vidējā līmeņa.
- Latvija ir guvusi ievērojamus panākumus, stiprinot finanšu sektora regulējumu. Pēdējo divu gadu laikā Latvijas progress cīņā pret noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju ietver aizliegumu apkalpot nerezidentu čaulas uzņēmumus, tiesību aktu grozīšanu, lai uzlabotu pārvaldību un noskaidrotu galveno ieinteresēto personu atbildību, kā arī galveno institūciju kapacitātes stiprināšanu.
- Latvija atpaliek no ERAB vidējā dalības e-pārvaldībā un līgumu izpildē; un atpaliek no reģiona vidējā rādītāja tādos jautājumos kā budžeta pārredzamība un mazāka formalitāte.

Videi draudzīgs (6,74/10)

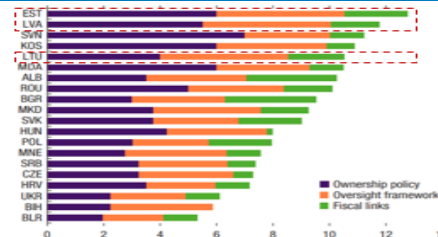
- Zajā pāreja ceļā uz 2020. gada mērķiem ir bijusi ievērojama, taču joprojām ir nepilnības oglekļa ietilpīgajā transporta nozarē, energoietilpīgajā ēku fondā un rūpniecībā. Latvija ir paļāvusies uz savu esošo hidroinfrastruktūru, savukārt centieni izvietot alternatīvos avotus ir bijuši pieticīgi.
- Lai gan uzlabojumi ir veikti, Baltijas valstīs joprojām ir augsta PPP pielāgotā enerģijas intensitāte, kas ir aptuveni par 25% vairāk nekā vidēji ES 2018. gadā, un visaugstākā atšķirība ir Latvijā (43,3%).
- Atkritumu apglabāšana poligonos ir ievērojami augstāka nekā reģionālajiem līdzgaitniekiem. Atkritumu apglabāšana poligonos 2016. gadā Igaunijā veidoja 83%, Latvijā 64%, bet Lietuvā – 19%.
- Energoefektivitātes uzlabojumus ir veicinājis dzīvojamais sektors, un tam vajadzētu turpināties, veicot ēku renovāciju, jo enerģijas intensitāte joprojām ir augsta.

Pētniecība un attīstība joprojām ir zema, neskatoties uz augstajiem inovāciju izdevumiem

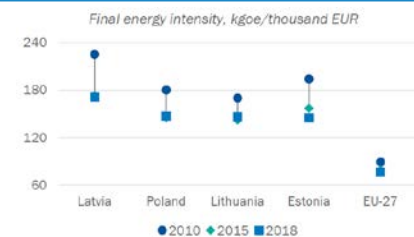
Avots: European Innovation Scoreboard 2020

VU pārvaldība Baltijas valstīs ir viena no labākajām CEB reģionā

Avots: SVF pētījums, 2019

Galīgā enerģijas intensitāte joprojām ir augsta

Avots: Eurostat.

2. Ekonomiskais konteksts

2.2. Galvenie pārejas perioda izaicinājumi

European Bank
for Reconstruction and Development

Iekļaujoša (7,07/10)

- Trīs Baltijas valstis ierindojas iekļaujošā reitinga augšgalā visām ERAB darbības valstīm. Igaunijā ir visaugstākais reitings no trim, otrajā vietā ir Latvija un pēc tam Lietuva.
- Reģionālā nevienlīdzība ir visplašākā Latvijā, jo Rīga dominē vietējā ekonomikā. Iedzīvotāju skaita samazināšanās nākotnē radīs būtiskas problēmas.
- Nabadzības riska līmenis ir ievērojami augstāks nekā vidēji ES, kas norāda uz efektīvāku sociālo pabalstu nepieciešamību.

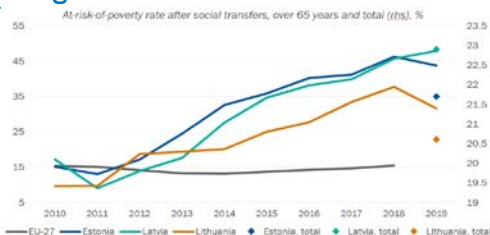
Noturība (6,85/10)

- Baltijas valstu banku sektors ir ļoti koncentrēts un lielākā daļa pieder Ziemeļvalstu banku grupām, un katrā no trim valstīm ir tikai četras galvenās bankas. Kredītu izplatība Latvijā ir viszemākā starp Baltijas valstu kaimiņiem – 35% no IKP 2019. gadā, jo kredītu fonds uzņēmumiem ir samazinājies kopš 2017. gada.
- Aktīvu kvalitāte ir augsta un turpina uzlaboties. Baltijas valstīs ieņēmumus nenesošo kredītu (INA) līmenis kopš 2010. gada ir nepārtraukti samazinājies, bet Latvijā tas joprojām ir salīdzinoši augsts – 5 procenti.
- Kapitāla tirgi, salīdzinot ar ES, joprojām ir sekli. Uz šī fona Baltijas mēroga integrēta tirgus izveide ir reģionālās kapitāla tirgus attīstības stratēģijas pamatā.
- Trīs Baltijas valstu elektrotīkli joprojām darbojas sinhroni ar Krievijas un Baltkrievijas sistēmām. Paredzams, ka līdz 2025. gadam tiks pabeigta sinhronizācija ar kontinentālās Eiropas tīklu.

Integrēta (7,08/10)

- Pateicoties dalībai Eiropas Savienībā, valsts ir daļa no 44 reģionālajiem tirdzniecības nolīgumiem (ERAB valstīs vidēji: 19), bet ir arī liels skaits beztarifu pasākumu, kas izriet no ES vai vietējiem noteikumiem (Latvija: 2031, Lietuva: 1989, Igaunija: 197, ERAB valstīs vidēji: 900).
- Attiecībā uz starptautiskā loģistikas snieguma novērtējumu, Latvija un Lietuva ir zem Igaunijas un ESAO salīdzinošo valstu vidējā līmeņa. Vietējie loģistikas rādītāji Latvijā ir viszemākie, jo starppsētu braucienu laiks ir par 47% ilgāks nekā blakus valstīs (salīdzinot ar 31% Igaunijā un 20% Lietuvā), kas norāda uz zemāku transporta infrastruktūras kvalitāti.
- Enerģētikas un IKT infrastruktūra trijās Baltijas valstīs pārsniedz CEB valstu vidējo līmeni, un tikai Slovēnijā darbojas labāk.

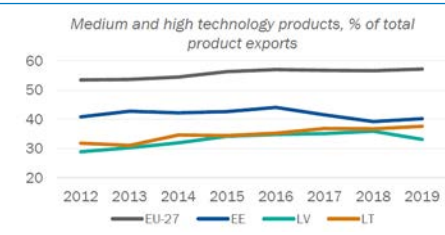
Relatīvā nabadzība Latvijā joprojām ir paaugstināta

Baltijas valstu kopējais akciju tirgus lielums ir mazs, salīdzinot ar reģionālajiem līdzgaitniekiem

Eksportā dominē preces ar zemām tehnoloģijām

3. Valdības prioritātes un ieinteresēto personu iesaistīšana

European Bank
for Reconstruction and Development

3.1. Valdības reformu prioritātes

Pašreiz galvenā uzmanība tiek pievērsta īstermiņa krīzes reaģēšanas pasākumiem, lai nodrošinātu likviditāti ekonomikai, jo īpaši MVU un eksportējošiem uzņēmumiem, kā arī lai aizsargātu darba tirgu, sniedzot pabalstus neaizsargātiem darba ņēmējiem un fiziskām personām.

Enerģija – saskaņā ar Parīzes nolīgumu panākt SG emisiju samazinājumu par 55%, no AER saražotās enerģijas īpatsvaru 45% no kopējā enerģijas galapatēriņa un par 20% zemāku enerģijas galapatēriņu nekā noteikts izvēles valsts mērķī 2020. gadam. Nostiprināta ergoapgādes drošība, sinhronizējot pārvades sistēmu ar Centrāleiropu un samazinot valsts enerģijas importu.

Izglītība un inovācijas – ilgtermiņa investīcijas cilvēkkapitālā, lai palielinātu produktivitāti; gan skolu, gan augstākās izglītības sistēmu modernizācija un reforma; darbaspēka līdzdalības uzlabošana; sociālās nevienlīdzības samazināšana, izmantojot piekļuvi izglītībai; palielināts atbalsts inovācijām un uzņēmējdarbībai.

Administratīvi teritoriālā reforma – pēc 2021. gada pašvaldību vēlēšanām pašreizējo 119 pašvaldību samazināšana līdz 43, lai konsolidētu administratīvās teritorijas un uzlabotu sabiedrisko pakalpojumu efektivitāti un kvalitāti.

Veselības aprūpe – atvieglot piekļuvi valsts finansētiem veselības aprūpes pakalpojumiem un medikamentiem, samazināt gaidīšanas rindas, palielināt cilvēkresursu pieejamību valsts finansētai veselības aprūpes sistēmai un paaugstināt veselības aprūpes kvalitāti un efektivitāti.

Tiesiskums – nostiprināta piekļuve taisnīgai tiesai, veicinot mediācijas un juridiskās palīdzības pakalpojumus, stiprinot tiesu politiku un uzlabojot tiesu vadības kvalitāti, kā arī uzsākot izmēģinājuma “Vienas iestādes juridiskās palīdzības konsultāciju dienestu”. Tiesu varas kvalitātes un profesionalitātes attīstīšana, kas ir būtiska valsts ekonomiskajai attīstībai un drošībai (Ekonomisko lietu tiesas kapacitātes un kompetences attīstīšana, tieslietu tālākizglītības sistēmas reforma), jo tas ir svarīgs aspekts investoru klātbūtnes palielināšanai un viņu tiesību garantēšanai Latvijā.

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršana – finanšu likumdošanas reformu un MONEYVAL ieteikumu ieviešanas turpināšana, lai vēl vairāk nostiprinātu finanšu sistēmas integritāti un stabilitāti.

3.2. ERAB reformu jomas ir plaši saskaņotas ar iestādēm

- Ņemot vērā pandēmijas ietekmi uz Latvijas ekonomiku, Banka atbalstīs privātā sektora atveseļošanu, izmantojot privātas investīcijas un politikas konsultācijas.
- Pārejas perioda nepilnības ir zaļajā, konkurētspējas un noturības jomās, attiecīgi Banka atbalstīs Latvijas zaļo un digitālo pāreju, izmantojot tiešas un netiešas investīcijas, kā arī tehnisko sadarbību.
- Banka atbalstīs Latvijas NNI mērķu sasniegšanu, veicot videi draudzīgas investīcijas privātajā sektorā, tostarp finansējot atjaunojamās enerģijas ražošanu, kā arī uzlabojot enerģijas un resursu efektivitāti.
- Banka turpinās atbalstīt korporatīvo uzņēmumu izaugsmi, izmantojot parāda, kapitāla un riska dalīšanas produktus, kā arī turpinot dalību investīciju fondos.
- Kapitāla tirgus attīstības turpināšana ir kopīga prioritāte. ERAB turpinās sadarboties ar Latvijas Banku, kā arī atbalstīs un ieguldīs inovatīvos un videi draudzīgos finanšu instrumentos.

3.3. Pilsoniskās sabiedrības galvenie ziņojumi ERAB

- Pilsoniskās sabiedrības organizācijas atzinīgi vērtēja Latvijas stratēģijas prioritāti un palielināja ERAB atbalstu Zaļās ekonomikas pārejai (ZEP), jo īpaši ergoefektivitātes uzlabošanai. Tomēr viņi norādīja uz pienācīgas izpratnes trūkumu par zaļo ekonomiku, it īpaši Latvijas valsts iestāžu vidū. Šajā ziņā ir ārkārtīgi svarīgi izglītēt politikas veidotājus, tostarp ar PSO palīdzību.
- Lai sasniegtu ZEP mērķus, ir nepieciešams skaidrs plāns un atskaites punkti. Tie ir pareizi jānosaka un par tiem jāinformē investori, lai nodrošinātu lielāku paredzamību, skaidrību un uzlabotu uzņēmējdarbības vidi. Jo īpaši attīstība ir nepieciešama atjaunojamās enerģijas jomā, lai virzītos tālāk aiz Latvijas hidroelektrostaciju mantojuma un veicinātu vēja un citu atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanu.
- PSO atbalstīja Bankas koncentrēšanos uz zināšanām balstītu ekonomiku un digitalizāciju, taču uzsvēra, ka šajā jomā MVU ir vajadzīgi atbilstoši stimuli. Viņi arī vērsa uzmanību uz ekonomiskās iekļaušanas un nevienlīdzības jautājumu, īpaši starp galvaspilsētu Rīgu un pārējo valsti. Turklāt saskaņā ar pilsonisko sabiedrību viedokli, ir nepieciešami uzlabojumi pārvaldības, publisko iepirkumu un atvērto datu uzraudzības jomās, īpaši vietējām pašvaldībām.

4. Latvijas valsts stratēģijas prioritāšu noteikšana

European Bank
for Reconstruction and Development

Ko nepieciešams mainīt? (Valsts diagnostika)

- Atjaunojamā enerģija veido 50% no kopējā enerģijas galapatēriņa (kaut arī lielākoties to ražo vecās HES).
- Lielāka enerģijas intensitāte salīdzinājumā ar ES vidējo rādītāju, jo īpaši transporta un mājokļu nozares dēļ.
- Poligonos tiek apglabāti 64% atkritumu, kas ir ievērojami vairāk nekā reģiona līdzgaitniekiem.
- Pārstrādājamo materiālu izmantošanas līmenis (6,6% 2017. gadā) zem ES vidējā līmeņa (11,2%).

Vai to var mainīt? (Politiskā ekonomika)

- Ambiciozs Nacionālais enerģētikas un klimata plāns, kā arī plānots pieņemt ilgtermiņa atjaunošanas stratēģiju.
- Paaugstināta izpratne par alternatīvu atjaunojamās enerģijas avotu izstrādi, izņemot hidroenerģiju.
- Valdības apņemšanās uzlabot energoefektivitāti mantotajos mājokļos.
- Baltijas enerģijas tirgus starpsavienojuma iniciatīva Baltijas elektrotīkla integrācijai ar Eiropas elektrotīklu līdz 2025. gadam.

Ko var darīt Banka? (Bankas papildināmība)

- Liela pieredze institucionālā atbalsta, kā arī finansēšanas jomā AE un EE ēkām.
- Būtiska pieredze, atbalstot pāreju uz zaļo ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni, iesaistoties politikā un veicot investīcijas. Tas ietver finanšu nozares padarīšanu par videi draudzīgāku, rūpniecības dekarbonizāciju, videi draudzīgas ēkas, aprītes ekonomiku, ilgtspējīgu pilsētu un mobilitātes veicināšanu.

Stratēģiskās prioritātes

Ko mēs vēlamies redzēt (Galvenie mērķi)

Atbalsts Latvijas pārejai uz zaļo ekonomiku

- Uzlabota enerģijas un resursu efektivitāte
- Samazināta SG emisija, palielināta atjaunojamā enerģija

Veicināt Latvijas uz zināšanām balstītu ekonomiku, izmantojot daudzveidīgākus privātā finansējuma avotus.

- Uzlabota piekļuve finansējumam inovācijām un digitalizācijai
- Pastiprināti un diversificēti parāda un pašu kapitāla tirgi

- Zema MVU produktivitāte (par 30% zemāka nekā vidēji ES) un zema ekonomiskā sarežģītība salīdzinājumā ar CEB līdzgaitniekiem.
- Zema uzņēmumu spēja ieviest jauninājumus un zems investīciju līmenis (privātā pētniecība un attīstība 0,3% no IKP, Latvija EK inovāciju rezultātu apkopojumā ieņem 23. vietu no 27).
- Integrācija GVK atpaliek no Centrāleiropas līdzgaitniekiem.
- Ierobežota pieeja daudzveidīgiem finanšu avotiem (iekšējā privātā sektora kredīts/IKP ir 36,6% salīdzinājumā ar vidējo 86% eirozonā).
- Maza valsts obligāciju (1,2% no IKP) un kapitāla tirgus kapitalizācija (2,7% no IKP).

- Inovatīvā uzņēmējdarbība ir ilgtermiņa prioritāte Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā (piemēram, atbalsts, veicinot riska kapitāla sektoru).
- Pēdējos gados uzņēmumiem ir lielāka vēlme pēc alternatīviem finanšu avotiem.
- Spēcīgs valdības atbalsts privātajam kapitālam un Baltijas mēroga kapitāla tirgus attīstībai.
- ES Tehniskā atbalsta instrumenta programma ir svarīgs kapitāla tirgus reformu centienu pamats.

- Kapacitāte atbalstīt privātā sektora konkurētspēju. Kompetence, lai identificētu un ieguldītu novatoriskos, strauji augošos uzņēmumos tieši, izmantojot strukturētus parāda un kapitāla produktus un netieši, piedaloties investīciju fondos, kā arī izmantojot partneru FI.
- Pieredze kapitāla tirgu attīstībā, tostarp ar politikas dialoga un tehniskās sadarbības starpniecību, kā arī aktīva līdzdalība kā galvenajam investoram.
- Kompetence un īpaši finanšu instrumenti, lai palielinātu valsts emitentu un investoru bāzi un veicinātu lielāku kapitāla tirgus integrāciju.

5. Darbību un rezultātu ietvars

1. prioritāte: Atbalsts Latvijas pārejai uz zaļo ekonomiku

Galvenie mērķi	Darbības	Sekošana rādītājiem (Rezultāti)
Uzlabota enerģijas un resursu efektivitāte	<ul style="list-style-type: none">• Finansēt uzbūvētās vides energoefektivitātes uzlabojumus.• Atbalstīt aprites ekonomikas attīstību, finansējot pārstrādi, atkritumu apsaimniekošanu un tehnoloģijas, kas samazina materiālu pieprasījumu.• Atbalstīt Latvijas sasniegumus NNI, izmantojot zaļās ekonomikas pārejas ieguldījumus privātajā sektorā.• Atbalstīt un finansēt ilgtspējīgus pilsētu attīstības un atjaunošanas projektus.• Izpētīt iespējas finansēt privātā sektora vadītos ūdens infrastruktūras risinājumus.	<ul style="list-style-type: none">• Kopējā primārās enerģijas piegāde (GJ/gadā)• Materiāli, cietie atkritumi, kas samazināti vai pārstrādāti (tonnas gadā)
Samazināta SG emisija, palielināta atjaunojamā enerģija	<ul style="list-style-type: none">• Atbalstīt atjaunojamās enerģijas ieguves attīstību, koncentrējoties uz vēja enerģiju.• Atbalstīt un finansēt ilgtspējīgu, iekļaujošu un videi draudzīgu transporta un infrastruktūras risinājumu izstrādi, tostarp izmantojot <i>InvestEU</i>.• Finansēt vides uzlabojumus un atbalstīt videi draudzīgas prasmes rūpniecībā un lauksaimniecībā.• Izpētīt iespējas, kā atbalstīt ERAB Zaļās pilsētas Latvijā.	<ul style="list-style-type: none">• Samazinātas kopējās CO2 emisijas (tonnas/gadā)

5. Darbību un rezultātu ietvars

2. prioritāte: Veicināt Latvijas uz zināšanām balstītu ekonomiku, izmantojot daudzveidīgākus privātā finansējuma avotus.

Galvenie mērķi	Darbības	Sekošana rādītājiem (Rezultāti)
Atvēršanās pēc Covid-19 (2021–2023)	<ul style="list-style-type: none">Izvietot kapitāla, parāda un riska dalīšanas produktus, kas vērsti uz atvēršanos pēc Covid-19, lai kļūtu vēl labāki (<i>Build Back Better</i>), koncentrējoties uz papildināmības jomām.	<ul style="list-style-type: none">Ieviesti jauni vai pielāgoti esošie instrumenti, lai atbalstītu noturību un atvēršanos pēc Covid-19
Uzlabota piekļuve finansējumam inovācijām un digitalizācijai	<ul style="list-style-type: none">Turpināt dalību kā aktīvam investoram riska kapitāla/akciju/īpašumu fondos.Izpētīt iespējas finansēt novatoriskus paplašinājumus (tostarp <i>fintech</i> un IT nozari) un atbalstīt nepārtrauktu politikas iesaistīšanu.Atbalstīt korporatīvo uzņēmumu izaugsmi, ieskaitot to paplašināšanos ārvalstīs un korporatīvās vadības uzlabojumus, iekļaušanu un dzimumu līdztiesības iespējas.Veicināt digitalizācijas procesa paātrināšanu korporatīvajā sektorā un ieguldīt infrastruktūrā, kas atbalsta inovācijas, iekļaušanu un videi draudzīgu digitalizāciju.	<ul style="list-style-type: none">Atbalstīto novatorisko uzņēmumu kopējais skaits
Pastiprināti un diversificēti parāda un pašu kapitāla tirgi	<ul style="list-style-type: none">Turpināt iesaistīties politikā, lai attīstītu Baltijas mēroga kapitāla tirgu, piesaistot Tehniskā atbalsta instrumenta līdzekļus (piemēram, veidot ilgtspējīgu finanšu stratēģiju, viena indeksa klasifikāciju, KTAF, KFDAPP).Palielināt investoru un emitentu bāzi, finansējot un ieviešot jaunus un videi draudzīgus instrumentus (piemēram, MVU kotēšanas platforma, ar ilgtspēju saistītas obligācijas).Izpētīt turpmākās iespējas atbalstīt SPP un ieguldīt tajos, t.sk. politikas konsultācijas komercializācijas un korporatīvās pārvaldības uzlabojumiem, lai sagatavotu VU.	<ul style="list-style-type: none">Pieņemta un ieviesta Baltijas kopējā segto obligāciju sistēma, ieviesta Baltijas valstu kapitāla tirgus instrumentu skaitsVeicināto kapitāla tirgus darījumu apjoms

6. Starptautisko partneru savstarpējās papildināmības kartēšana ERAB biznesa jomās

European Bank
for Reconstruction and Development

ERAB UZŅĒMĒJDARBĪBAS JOMAS																
		Sektori										Pārnozaru tēmas				
		Rūpniecība, tirdzniecība un lauksaimniecības uzņēmējdarbība					Ilgtspējīga infrastruktūra		Finanšu iestādes		Stratēģiskās iniciatīvas					
Iepriekšējā stratēģijas perioda indikatīvais gada ieguldījums/ Dotācijas, €m (2016.–2019. gada vidējais rādītājs, ja nav norādīts citādi)	2020	Lauksaimniecības uzņēmējdarbība		IKT	Ražošana & pakalpojumi	Dabas resursi	Īpašumi un tūrisms	Enerģētika	Infrastruktūra	Bankas	Nebanku finanšu iestādes	Zaļā ekonomika	Iekļaušana un dzimte	Vietējie valūtas un kapitāla tirgi	Mazie uzņēmumi	
		€	€													
ES (ESIF)*	1 407	NA	€	€				€	€P			€P	€P	€P	€P	
EIB	91	119	€		€			€	€	€		€	€			
ZIB	46	500						€	€			€				
EIF **	18	2		€	€											€
CEB ***	7	150											€			
ERAB	34	21	€	€	€					€	€	€P		€P		

€ Nozīmīgu investīciju joma

P Nozīmīgas politikas iesaistīšanās joma

● Koncentrēties galvenokārt uz privāto sektoru

○ Koncentrēties galvenokārt uz publisko sektoru

Iespējamās sadarbības jomas nākamajam valsts stratēģijas periodam

Vides aizsardzība:
Sadarboties ar varas iestādēm atjaunojamās enerģijas attīstībā; sadarbība ar EIB saistībā ar uzbūvētās vides energoefektivitātes uzlabošanu. Koordinēti zajās ekonomikas ieguldījumi kopā ar EIB – ņemot vērā tās pastiprināto uzmanību klimata un vides ilgtspējībai un EIF –, jo tie tiek paplašināti tematisko fondu jomā.

Konkurētspējīga:
ANM finansējuma izmantošana reģionālajai attīstībai, kas veicina videi draudzīgu un novatorisku uzņēmumu izaugsmi. Finanšu korporācijas sadarbībā ar citām SFI (ZIB, EIB).

Noturība:
Balstīta uz Tehniskā atbalsta instrumenta finansēto politikas darbu un ciešo sadarbību ar Centrālo banku, Finanšu ministriju un ZIB kapitāla tirgus attīstībā, tostarp jaunu instrumentu (piemēram, komercdokumentu) ieviešanā.

Saskaņot Covid atbildes pasākumus ar citām lokāli aktīvām SFI.

Piezīme: SFI darbības kartēšana, pamatojoties uz publiski pieejamu informāciju. Nozīmīgas SFI investīcijas, kas definētas kā projekti, kas pārsniedz 5% no gada investīcijām, un kas parakstīti kopš 2016. gada.

*Pamatojoties uz ES iemaksām Latvijas valsts budžetā 2014.–2020. gadam. ** Eiropas Investīciju fonds, tostarp EIF Baltic Innovation Fund 2 un EFSI SME Guarantee Window.

*** Eiropas Padomes Attīstības banka

Stratēģijas ieviešanas riski	Varbūtība	Efekts	Ietekme uz vidi un sociālo jomu
<ul style="list-style-type: none"> • Covid-19 negatīvā ietekme uz vietējo spēju ieviest inovatīvus produktus un virzību uz videi draudzīgu pāreju. 			<p>V&S ietekmes novērtējums un pārvaldība Nodrošināt, lai projektu un saistīto iekārtu tiešā, netiešā, kumulatīvā un pārrobežu V&S ietekme tiktu pienācīgi novērtēta un mazināta saskaņā ar ERAB PR. Apsvērt vides un sociālo spēju veidošanu, lai nodrošinātu labas starptautiskās prakses ieviešanu. Atbalstīt klientus, lai stiprinātu V&S pārvaldības spējas un atklātu informāciju.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Dotāciju un atviegloto aizdevumu pārsvars varētu ierobežot iespēju piesaistīt parāda finansējumu. 			<p>Darbaspēka un darba apstākļi: Nodrošināt, lai klientu personāla politika un darba prakse atbilstu ERAB prasībām, jo īpaši attiecībā uz darba noteikumiem un nosacījumiem; darbuzņēmēju vadība; potenciālā diskriminācija darbavietā, vienlīdzīgu iespēju veicināšana un plaša mēroga samazināšanas seku pārvaldība un potenciālās diskriminācijas novēršana pret minoritātēm un citām neaizsargātām grupām.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Valsts finansēti (Covid-19 krīzes reakcija) kapitāla un parāda fondi varētu izstumt privātā sektora kapitāla fondus un parāda finansēšanu korporatīvajā sektorā 			<p>Resursu efektivitāte un piesārņojuma novēršana un kontrole: Atbalstīt spēju veidošanas iniciatīvas attiecīgajās nozarēs; nodrošināt, ka tiek apsvērtas alternatīvas, lai identificētu investīcijas, kas atbalsta atbilstību ES standartiem un ES labākajām pieejamajām metodēm (LPM), pāreju uz zemu oglekļa emisiju un resursu ziņā efektīvu ekonomiku, stiprina noturību pret klimata pārmaiņām un veicina aprites ekonomiku. Atbalstīt klientus, lai tie ievērotu attiecīgās ES direktīvas, un uzlabotu nozarei raksturīgo procesu efektivitāti saskaņā ar ES labākajām pieejamajām metodēm.</p>
			<p>Veselība un drošība: Uzlabot darba un sabiedrības veselību un drošību, īpašu uzmanību pievēršot darbībām, kas saistītas ar parastiem nelaimes gadījumiem, par kuriem ziņots Bankas projektos. Papildu uzsvars un TS atbalsts tiks likts uz ceļu drošību, pieprasot ceļu satiksmes drošības auditus, spēju veidošanu un izpratnes veicināšanu riska kopienās.</p>
			<p>Zemes iegāde, piespiedu pārvietošana un ekonomiskā pārvietošana: Nodrošināt, lai visi projekti, kuriem nepieciešama zemes iegāde, atbilstu bankas kompensācijas un apdzīvojamības atjaunošanas prasībām, īpašu uzmanību pievēršot neoficiāliem zemes lietotājiem un neaizsargātām grupām.</p>
			<p>Dzīvo dabas resursu bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un ilgtspējīga apsaimniekošana: Atbalstīt spēju veidošanas iniciatīvas, lai veiktu stingru bioloģiskās daudzveidības novērtēšanu un mazināšanas pieejas, kas nodrošinās aizsargājamu sugu un biotopu aizsardzību, ja projekti varētu skart dabas aizsargājamās teritorijas, jutīgo floru, faunu, ekosistēmas pakalpojumus un/vai likumīgi aizsargātās un starptautiski atzītās bioloģiskās daudzveidības teritorijas vērtību.</p>
			<p>Kultūras mantojums: Sadarbība ar klientiem, lai nodrošinātu atbilstošus novērtēšanas procesus, lai identificētu galvenās ieinteresētās puses un konsultētos ar tām kultūras mantojuma aizsardzībai.</p>
			<p>Finanšu starpnieki: Nodrošināt, lai FI partneriem būtu piemērotas V&S spējas un riska pārvaldības procedūras.</p>
			<p>Ieinteresēto personu iesaistīšana: Atbalstīt klientus ieinteresēto personu iesaistīšanas plānu izstrādē un ieviešanā un nodrošināt, lai vietējās atļaujas un IVSN ietvaros tiktu veiktas pārredzamas līdzdalības konsultācijas.</p>

Augsts Vidējs Zems

8. Ziedotāju līdzfinansējuma novērtējums

8.1. Vajadzību novērtējums jaunajam valsts stratēģijas periodam

Lai sasniegtu valsts stratēģijas stratēģiskos mērķus, būs nepieciešams zināms finansējums, tostarp:

- Politiskā dialoga aktivitātēm, tostarp iespējamā iesaistīšanās kapitāla tirgus turpmākā attīstībā un integrācijā, kā arī atjaunojamās enerģijas jomā (piemēram, normatīvos aktos noteikts atbalsts izsolēm)
- Projektu sagatavošanas un ieviešanas atbalstam investīcijām energoefektivitātē un citās videi draudzīgās iniciatīvās
- *InvestEU* programmas ietvaros piedāvātajām garantijām, lai veicinātu jaunas investīciju iespējas

8.2. Ziedotāju līdzekļu potenciālie avoti

- Paredzams, ka **Latvija** kā progresīva pārejas valsts nodrošinās savu finansējumu, lai palīdzētu atbalstīt investīcijas un iesaistīšanos politikā gan Latvijā, gan citās darbības valstīs
- **ES** ir nozīmīgs finansējuma avots Latvijā, galvenokārt izmantojot līdzekļus, kas piešķirti no **Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem, Atveseļošanās un noturības mehānisma un Taisnīgas pārkārtošanas mehānisma**. Tās varētu ietvert iespējas šādam finansējumam:
 - Apvienota finansēšana, tostarp izmantojot garantijas, saskaņā ar piedāvāto *InvestEU* programmu;
 - Līdzfinansējums saistībā ar **Atveseļošanās un noturības mehānismu**;
 - Finansējums saistībām, kas veicina strukturālās reformas, tostarp kapitāla tirgus attīstību, saskaņā ar ierosināto Tehniskā atbalsta instrumentu;
 - Finansējums iniciatīvām, kas veicina pētniecību un inovāciju saskaņā ar priekšlikumu programmai **“Apvārsnis Eiropa”**;
 - Piekļuve TS fondiem no ES nozaru programmām, tostarp investīciju atbalstam, ko nodrošina *InvestEU* garantijas.
- Ierobežoti resursi var būt pieejami arī no **Akcionāru īpašā fonda (AĪF)**.

Izvēlētie pieejamības rādītāji

ERAB reģionālais procentpunkta rangs¹

IKP uz vienu iedzīvotāju (Pirktspējas paritāte, pašreizējā. \$)² 32 204 76.

OAP valsts³ Nr. N/P

1. Vienkāršā procentpunkta pakāpe tiek uzrādīta kā ERAB ekonomiku daļa, kas ir pārstāvēta Latvijā.

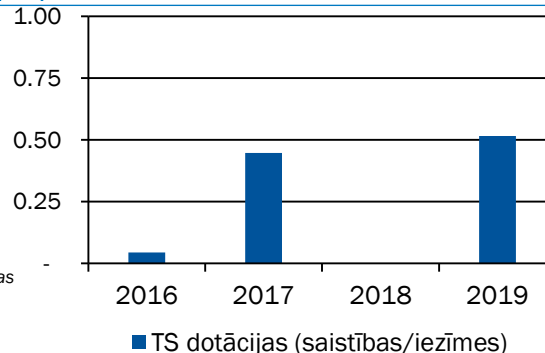
2. Avots: PAR (2019. gads vai pēdējais gads)

3. Avots: ESAO (2018)

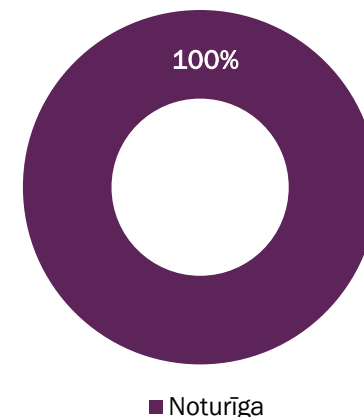
4. 2016.–2019. gada TS dati ir balstīti uz izņēmēm projekta līmenī.

5. Pamatojoties uz TS dotāciju primāro Pārejas kvalitāti, kas paredzēta 2018. un 2019. gadā.

Ziedotāju finansējums pēdējās stratēģijas laikā (€m)⁴

Dotāciju izlietojums 2018–2019⁵

Pielikumi

PUBLIC

European Bank
for Reconstruction and Development

Kopš iepriekšējās valsts stratēģijas pieņemšanas Latvijas Republikas apņemšanās un principu piemērošana, kas izklāstīta Līguma par bankas dibināšanu 1. pantā, ir turpinājusies. Pastāv konstitucionālā un tiesiskā sistēma plurālistiskai parlamentārai demokrātijai. Varu nošķiršana, kontrole un līdzsvars politiskajā sistēmā, kā arī cilvēktiesību un pamatbrīvību garantijas lielā mērā atbilst starptautiskajiem un Eiropas standartiem. Plašsaziņas līdzekļi ir plurālistiski un konkurētspējīgi, un pilsoniskā sabiedrība darbojas neatkarīgi. Vēlēšanas notiek brīvi, saskaņā ar EDSO noteikto, un tās atbilst starptautiskajiem standartiem. Latvija ir Eiropas Savienības dalībvalsts kopš 2004. gada.

Laikā kopš iepriekšējās stratēģijas pieņemšanas Latvija ir sasniegusi turpmāku progresu visās demokrātisko reformu jomās, balstoties uz ilgstošajiem centieniem nostiprināt daudzpartiju demokrātiju. Vienlaikus joprojām pastāv dažas problēmas tiesiskuma un minoritāšu jomā.

Brīvas vēlēšanas un pārstāvju valdība

Latvija ir parlamentāra republika, kuras likumdevēja varu īsteno parlaments ar 100 deputātiem, kas apstiprina valdību un ievēl prezidentu. Pastāv efektīva kontroles un līdzsvara sistēma starp varas līmeņiem. Likumdevēja vara ir neatkarīga, un tai ir tiesības pieprasīt atbildību no valdības. Galvenos politiskos lēmumus pieņem vēlētas amatpersonas, kuru pilnvarojumam faktiski pārvaldīt nav nedemokrātisku ierobežojumu.

Vēlēšanu tiesiskais regulējums, kas tika grozīts kopš 2014. gada parlamenta vēlēšanām, kopumā nodrošina stabilu pamatu demokrātisku vēlēšanu norisei, kā to novērtēja EDSO Demokrātisko institūciju un cilvēktiesību birojs (EDSO/DICTB). Pēdējās vispārējās vēlēšanas notika 2018. gada oktobrī. Vēlēšanās bija konkurence, un vēlētajiem tika dota dažādu politisko alternatīvu izvēle. Kampana norisinājās vidē, ko raksturo vispārēja vārda, biedrošanās un pulcēšanās brīvības ievērošana, neskatoties uz to, ka joprojām pastāv

etniskā un lingvistiskā šķelšanās. Balsošanas process tika labi vadīts, un vēlēšanu administrācija savus pienākumus veica profesionāli un savlaicīgi. Vēlētāji varēja izmantot dažādus rīkus, lai izmantotu savas tiesības balsot, un tika pieliktas īpašas pūles, lai atbalstītu vēlētājus ar invaliditāti. Tajā pašā laikā EDSO/DICTB piedāvāja vairākus ieteikumus saistībā ar vēlēšanu procesa iekļaušanu, tostarp sieviešu un kandidātu iekļaušanu no etniskajām minoritātēm. EDSO/DICTB ziņojumā arī uzsvērts, ka valodas un identitātes jautājumi turpina radīt šķelšanos politiskajā vidē.¹

Pilsoniskā sabiedrība, plašsaziņas līdzekļi un līdzdalība

Konstitūcija nostiprina tiesības veidot apvienības, politiskās partijas un arodbiedrības. Pilsoniskā sabiedrība ir daudzveidīga un neatkarīga, un pastāv vairāki pilsoniskās un politiskās līdzdalības kanāli. Brīvība veidot politiskās partijas tiek īstenota praksē, un to uzsver būtiskas opozīcijas esamība, kas spēj brīvi rīkot kampanas un pretoties valdības iniciatīvām. Tomēr politiskās partijas ir sadalītas pēc etniskā principa, un partijas, kas pārstāv krievalodīgos, parasti tiek izslēgtas no pārvaldes koalīcijām nacionālā līmenī.

Mediju vide ir plurālistiska. Tajā ietilpst valsts un privātās raidorganizācijas un piedāvā iedzīvotājiem plašu politisko uzskatu diapazonu. Tajā pašā laikā plašsaziņas līdzekļu īpašumtiesības joprojām ir koncentrētas, un pārredzamība ir ierobežota. Lai gan cenzūra ir aizliegta, neslavas celšana joprojām ir noziedzīgs nodarījums.²

Tiesiskums un tiesu iestāžu pieejamība

Ir ieviesti likumdošanas un institucionālie aizsardzības pasākumi tiesību pārkāpuma un tiesu varas neatkarības īstenošanai. Konstitūcija garantē ikvienam tiesības uz taisnīgu tiesu, un pilsoņi ir pasargāti no patvaļīgas aizturēšanas. Tiesību akti attiecas vienādi uz valdību un iedzīvotājiem. Kaut arī laikposmā kopš pēdējās stratēģijas pieņemšanas tika panākti uzlabojumi tiesu sistēmas reformā, sabiedrībai joprojām ir zema uzticības pakāpe (45%).³ Īpaši ir izteiktas bažas par tiesu vadības efektivitāti un tiesu pakalpojumu kvalitāti.

¹ ODIHR (2019): *Parliamentary Elections 6 October 2018 Election Assessment Mission Final Report pp.1–3 and pp. 21–24.*

² ODIHR (2019): *Parliamentary Elections 6 October 2018 Election Assessment Mission Final Report pp. 16–18.*

³ Freedom House (2020): *Nations in Transit 2020*

1. pielikums – Politiskais novērtējums 1. panta kontekstā

European Bank
for Reconstruction and Development

Transparency International korupcijas uztveres indekss 2020. gadam ierindo Latviju 42. vietā no 180 vērtētajām valstīm.⁴ Kopš pēdējās stratēģijas pieņemšanas ir turpināts stiprināt Latvijas tiesisko un institucionālo regulējumu korupcijas novēršanai, un darbs turpinās. Jaunākajā Eiropas Padomes Pretkorupcijas valstu grupas (GRECO) ziņojumā uzsvērtas jomas, kas jāuzlabo, lai palielinātu centrālās valdības amatpersonu integritāti augstākajos izpildvaras pienākumos un palielinātu tiesībsardzības aģentūru pārredzamību.⁵

Pilsoniskās un politiskās tiesības

Runas, informācijas, reliģijas, sirdsapziņas, kustības, biedrošanās, pulcēšanās un privātīpašuma pamatbrīvības ir pilnībā garantētas Satversmē un arī apstiprinātas praksē.

Pēdējais Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējais periodiskais pārskats (VPP) par Latviju tika sagatavots 2016. gadā. Attiecībā uz atlikušajiem trūkumiem prioritārie ieteikumi attiecās uz dzimumu līdztiesību, mazāk aizsargātu grupu, tostarp sieviešu, bērnu un LGBTI iekļaušanu sabiedrībā.⁶ Dzimumu līdztiesības aizsardzība Latvijas likumdošanā laika posmā no pēdējās stratēģijas ir ievērojami uzlabojusies, Pasaules Banka iekļāvusi Latviju starp piecām labākajām ekonomikām 2019. gada sieviešu, uzņēmējdarbības un likuma indeksā.⁷

Latvijā ir ievērojama krievvalodīgā minoritāte, un apmēram 11 procenti iedzīvotāju tiek klasificēti kā “nepilsoņi”. Saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Cilvēktiesību padomes teikto, Latvija kopš 90. gadiem ir guvusi labus panākumus “nepilsoņu” skaita samazināšanā. Tomēr kopš izglītības likuma grozījumu pieņemšanas 2018. gadā ir radušās bažas, kas var būtiski ierobežot izglītību mazākumtautību valodās vidusskolās.⁸

Satversmē ir noteiktas garantijas pret vajāšanu, iebiedēšanu un spīdzināšanu, un tās ir apstiprinātas praksē.

⁴ *Transparency International (2020): Corruption Perceptions Index 2020*

⁵ *GRECO (2018): Fifth Evaluation Round Evaluation Report Latvia June 2018 p.4 and p.50.*

⁶ *CoE (2016): Report of the Commissioner for Human Rights of the Council of Europe, following his visit to Latvia 5–9 September 2016.*

⁷ *World Bank Group (2019): Women, Business and the Law 2019*

⁸ *Latvian Human Rights Committee: Minority education attached in Latvia: 2018 amendments to education laws 14 September 2018.*